

zacija svih zasebnih morala, bilo židovskog bilo poganskih naroda. Taj evanđeoski moral treba konkretno primijeniti i u politici.

E. Trocmé je podvukao Isusov apolitizam. No, tjeranje trgovaca iz hrama vjerojatno bi imalo politički karakter. Poslije uskrsnuća Isus je postao vrhovni Gospodar kome ni jedna zemaljska moć ne može izmaknuti.

Političko bi stajalište kršćana moralo voditi računa i o apolitizmu »zemaljskoga« Isusa i o njegovoj suverenosti poslije uskrsnuća.

Četvrti je dan kongresa bio dan zajedničkih nastojanja da se valorizira čitav rad kongresa i dođe do boljih metoda.

* * *

Kongres je nastojao izbjegnuti izolaciju moralista i promicati međudisciplinsku suradnju na području teologije i filozofije, humanističkih i društvenih znanosti. Poštivao se princip pluralizma. Valjda je to bio razlog da nije zaključena nikakva rezolucija iako je bila predviđena. Bilo je heterogenosti.

Rad se također odvijao u grupama (8). Osobito su bile zanimljive popodnevne rasprave po načelu okruglog stola.

Otišao sam s uvjerenjem da moralna politička teologija ima pred sobom još dalek put.

CRKVA LJUBAVI

(*Dr fra Danijel Krželj, Ecclesia caritatis. Concilii Vaticani II doctrina de caritate Ecclesiae, Libreria internazionale ed. francescana, Vicenza, 1972, str. 167*)

Luka Markešić

U ovo postkoncilsko vrijeme živog i uzburkanog previranja u Crkvi, sigurno je, u raspoznavanju duhova, posebno važan dar imati karizmu uočavanja i shvaćanja pravoga duha 2. vat. sabora. To je ujedno nuždan preduvjet za pravu izgradnju Kristove Crkve u suvremenom svijetu. Disertacija Danijela Krželja, profesora pastoralne teologije na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu, čini mi se da je dobar i uspio prikaz saborskoga duha koji ukazuje na ljubav kao temeljnu dimenziju koncila i svih njegovih dokumenata. Zbog toga ću upravo upozoriti našu crkveno-teološku javnost na ovo djelo.

Pisac je u svojoj radnji postavio jasno i određeno pitanje: Što je to bilo osobito značajno u pastoralnom radu 2. vat. sabora i što je ovaj pastoralni sabor smatrao posebno važnim ostaviti u svojim dokumentima kao temeljnu smjernicu za izgradnju Crkve u današnjem i sutrašnjem svijetu? — Kao što je glavna tema 2. vat. sabora, odgovara autor, bila Crkva, tako je glavna dimenzija te Crkve: *ljubav*. Crkva se rađa iz Božje ljubavi, ona je sakrament te ljubavi u svijetu, i stoga treba da bude ono što zaista jest — prije svega zajednica ljubavi (*Ecclesia caritatis*).

Pisac u stvari želi potanko istražiti kakav je odnos između Crkve i ljubavi u saborskim spisima i prikazati kako se Crkva koja je pozvana da »komunicira Božju ljubav ljudima«, da bude »vijesnica ljubavi« (Pavao VI) — »na ljubavi temelji i upravlja« (Predgovor).

Odmah u uvodu svoje radnje, autor iznosi cjelovit i uravnotežen prikaz biti i naravi Crkve kako to izlaže 2. vat. sabor. — Za pastoralnu izgradnju nužno je poznavati temeljne istine o Crkvi, jer bi pastoralna ljubav bez istine bila kao brod bez kompasa. Zato ovaj kratki prikaz u uvodu predstavlja posebnu vrijednost u knjizi. On nam izlaže narav Crkve kao stvarne zajednice ljubavi, duhovne i personalne, koja ima svoj temelj u Bogu i njegovoj ljubavi. Ali je

istodobno ta zajednica vidljivo strukturirano društvo, u kojemu se karizmatični i institucionalni, vidljivi i duhovni, povijesni i transcendentni elementi međusobno ne protive, nego se uvjetuju i popunjavaju. Isticanje Crkve kao *zajednice ljubavi* ne znači nijekanje Crkve kao *zajednice prava*. Pisac dobro primjećuje da vidljivo-društvenu dimenziju Crkve rađa njezina duhovno-karizmatična dimenzija. Pri tome se drži misli Pavla VI: »Kao što se duša od tijela ne može rastati a da ne uslijedi smrt, tako Crkva koju nazivamo ljubavlju ne može egzistirati bez Crkve prava.« Postoji naime samo jedna Crkva kao »vidljivi zbor i duhovna zajednica« (LG, I, 8). Takvu Crkvu mora uvijek pred sobom imati pastoralno djelovanje.

Pisac nadalje upozorava da cijela Crkva kao narod Božji, ne samo pojedinci, mora ostvarivati takvu Crkvu ljubavi i prava, duhovno-karizmatičnu i vidljivo-institucionalnu. Sudioništvo u toj izgradnji može se, dakako, izražavati na razne načine: »svaki prema svojim darovima i službama« (LG, V, 41). Svakako, za sve je kršćane ovo vrijeme Crkve vrijeme vršenja ljubavi.

Prema tim glavnim smjernicama, pisac je podijelio svoju radnju u 4 poglavlja: U 1. poglavlju (*De caritate in muneribus hierarchiae ac religiosorum*) govori se o zadaći ljubavi u hijerarhijskim službama i redovničkim zajednicama. U tim se službama mora na poseban način očitovati Crkva kao diakonia, nasljeđujući Krista koji »nije došao da mu se služi, nego da on služi« (Mk 10, 45; Mt 20, 28). Napose se prikazuje kako tu ljubav izražava služba pape, biskupa, svećenika, dakona i redovnika.

Drugo je poglavlje (*De caritate in laicorum missione saeculari*) posvećeno laicima, tj. kršćanima koji svoju ljubav na poseban način ostvaruju u svijetu i u izgradnji svjetovnih vrijednosti. U pastoralnoj izgradnji Crkve laicima valja priznati pravo i dužnost apostolata koji oni moraju vršiti u svijetu; to je njihova vlastita služba i poseban dar: karizma. Tu se govori o ostvarenju ljubavi u apostolatu laika, zatim u braku i obitelji, o preobražavanju svijeta po pravедnosti i ljubavi.

U 3. se poglavlju (*De caritate in oecumenica et missionali Ecclesiae navitate*) prikazuje koncilsko prihvaćanje ljubavi prema svim ljudima, kršćanima i nekršćanima. Ta se ljubav ostvaruje putem dijaloga koji vodi i upravlja ljubav. Crkva želi dijalog ljubavi s vjernicima i nevjernicima radi izgradnje svijeta kao skladne obitelji čovječanstva.

U 4. je poglavlju (*De caritate uti Ecclesiae opere*) izražena bitna povezanost vjere Crkve s njezinom ljubavi: djelo ljubavi Crkve u svijetu tako je bitno povezano s njezinom naravi i zadaćom da spada na njezin integritet. Crkva je pozvana ne samo da govori o ljubavi nego prije svega da tu ljubav djelotvorno vrši. Vršenje ljubavi može imati različite oblike, ali je to dužnost i neotuđivo pravo Crkve, ističe autor. Tu ljubav Crkva mora posebno pokazivati prema siromašnima i bijednima, zalažući se na svim nivoima u suranji sa svim ljudima za ostvarenje društvene pravde, razvoja i mira.

Uz monge pozitivne strane ove radnje, moglo bi se ukazati na neke manje propuste i nedostatke. Tako je, npr., pisac, vjerojatno htijući ostati što vjerniji saborskim spisima, u svojem izlaganju ponegdje nedovoljno povezan, tako da se osjeća isjeckanost i izlomljenost pojedinih saborskih misli i stajališta. No i to može biti korisno, jer na taj način čitatelj može vrlo lagano sam istraživati izvorna mjesta u saborskim dokumentima. — Propust je za nas svakako i to što djelo nije tiskano hrvatskim, nego latinskim jezikom. No, to bi se moglo lako »ispraviti«, i bilo bi korisno.